

УКРАЇНА В ГЛОБАЛЬНІЙ КЛІМАТИЧНІЙ ПОЛІТИЦІ

Політика розвитку – це стратегічна технологія конструювання майбутнього, яка має враховувати глобальні зміни клімату, світову кліматичну політику. Нові кліматичні умови можуть кардинальним чином вплинути на майбутній розвиток України. Україна, яка у 1990 році займала шосте місце у світі за обсягами викидів парникових газів в атмосферу (після США, Росії, Китаю, Німеччини, Канади), кілька разів офіційно декларувала свій намір скоротити викиди парникових газів на 20 % до 2020 р. і на 50 % до 2050 р. по відношенню до базового 1990 р. Прийняття більш жорстких зобов'язань унеможливило б не тільки зростання економіки і досягнення європейських показників рівня ВВП на душу населення, але й відновлення економіки.

Перша Всесвітня конференція з клімату, що пройшла 1979 року, заснувала Всесвітню програму дослідження клімату, яка надихнула на подальші дослідження та допомогла точніше визначити їх мету. Характерною рисою РКЗК ООН є принцип «загальної але диференційованої відповідальності», який знайшов своє втілення у поділі країн на дві групи – Сторін Додатку I до РКЗК ООН та країн, що розвиваються. Додаток I до РКЗК ООН містить перелік 41 розвиненої країни, включаючи ЄС, яким відведена роль лідерів у вирішенні проблем обмеження та скорочення викидів ПГ. Окрім того, існує ще Додаток II до РКЗК ООН, що включає 24 найбільш розвинені країни, включаючи ЄС, із Додатку I, які повинні надавати фінансові ресурси країнам, що розвиваються. Україна входить тільки до Додатку I зі статусом країни, в якій відбувається процес переходу до ринкової економіки. Принцип «загальної але диференційованої відповідальності» також було покладено в основу Кіотського протоколу до РКЗК ООН, який було прийнято на 3-й конференції Сторін РКЗК ООН 11 грудня 1997 року в м. Кіото (Японія) та який набув чинності 16 лютого 2005 року. Україна підписала Кіотський протокол 15 березня 1999 року та ратифікувала його 04 лютого 2004 року. Відповідно до Кіотського протоколу 39 розвинених країн, включаючи ЄС, із Додатку I до РКЗК ООН взяли на себе зобов'язання протягом 2008 – 2012 років (ПЗ1) обмежити свої викиди ПГ певним відсотком від викидів ПГ у 1990 році. Україна погодилась на кількісне зобов'язання з обмеження або скорочення викидів на період 2013-2020 рр., яке становить 76 % від базового 1990 року. Згідно з новими умовами поправки до Кіотського протоколу, дозволений обсяг викидів розраховується виходячи із середньої величини викидів країни в період з 2008 по 2010 рік. Це означає необхідність стабілізації викидів на рівні, коли відбувалось падіння виробництва в умовах глобальної фінансово-економічної кризи. Для України середній показник викидів за 2008, 2009, 2010 рр. становить 389,926 млн. т CO₂ екв., тобто складає 41,95 % від рівня викидів 1990 р. При узгодженому раніше зобов'язанні у 76 % викидів парникових газів від рівня 1990-го року фактично Україні дозволяється викидати лише 41,95 %.

Для досягнення поставленої мети Кіотський протокол пропонує кілька механізмів. Перший – торгівля квотами. Міжнародна торгівля викидами дозволяє передачу частини національних дозволів на викиди – «одиниць встановлених обсягів» іншим країнам. Це може здійснюватись через національні системи торгівлі, що дозволяють приватним фірмам, або державам вести міжнародну торгівлю дозволами на викиди з метою виконання ними національних зобов'язань. Ідея запровадження систем торгівлі викидами парникового газу полягає у такому: законодавчо встановлюється гранична межа зовнішнього впливу на довкілля викидів парникових газів, розробляється ефективний механізм розподілу та торгівлі дозволами на викиди між учасниками системи торгівлі, які, виходячи із власних міркувань прибутковості, виконують свої природоохоронні зобов'язання. Якщо країна не використовує на 100 % дозвіл на викид парникових газів (квоту), вона може продати його іншій державі. При цьому розробники документа наголошують, що гроші від продажу квот мають витратитися на зниження викидів парникових газів.

Наступний механізм для досягнення зниження викидів – це так звані проекти спільного впровадження (СВ). Спільне впровадження дозволяє країнам брати собі у залік скорочення викидів, які утворилися в результаті їх інвестування у скорочення викидів у інших країнах і можуть бути предметом передачі еквівалентної кількості "одиниць скорочення викидів" між двома країнами. Фінансують такі заходи зазвичай міжнародні інститути. Для України вже розроблено програму з 36 проектів спільного впровадження загальною вартістю понад \$700 млн. Програма в основному орієнтована на металургійні підприємства, шахти, комунальні господарства і розрахована на скорочення викидів CO₂ до 65 млн т., проте постійні кадрові ротації у Кабміні дестабілізують роботу урядової Комісії з питань змін клімату. Згідно з Кіотським протоколом розвинуті держави разом з країнами з перехідною економікою можуть здійснювати спільні проекти зі зниження викидів на територіях цих країн. Це дозволить ділити отримане між цими державами. Така можливість кооперування дуже важлива для розвинутих країн. Справа у тому, що за сучасного розвитку технологій вони майже повністю використали потенціал енергозбереження та енергоефективності. А, скажімо, в Україні такий потенціал гігантський.

У ході багаторічного переговорного процесу щодо другого періоду зобов'язань за Кіотським протоколом Канада вийшла із Кіотського протоколу. Японія, Нова Зеландія та Росія заявили про відмову брати участь у другому періоді зобов'язань за Кіотським протоколом. При цьому викиди парникових газів підвищувались рекордними темпами, збільшуючись в останнє десятиліття на 3 % у рік. Обмеження зростання економіки через необхідність реально скорочувати викиди парникових газів може мати негативний вплив на конкурентоздатність економіки України порівняно з потужними країнами, що розвиваються, але не мають зобов'язань зі скорочення викидів парникових газів. 29 листопада – 12 грудня в Парижі проходила Конференція ООН з питань клімату. Це 21-ша конференція, присвячена кліматичним змінам, яка проводилась в межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату

(COP 21) і 11-та – в рамках наради сторін за Киотським протоколом (CRP-11). Конференція уклала Паризьку угоду в межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату. Країни-члени ООН будуть підписувати її, починаючи з 22 квітня 2016 року. Основні її положення: Утримувати підвищення температури на рівні не вище як 1,5 °С, тобто на доіндустріальному рівні. Існує наукове обґрунтування цьому. Джон Шеллінхубер, вчений-радник у Німеччині та Ватикані, каже, що 1,5 °С – це межа, після якої існує реальна небезпека серйозних наслідків для клімату у світі. Це досягнення є великим прогресом, оскільки шість років тому в Копенгагені майже 200 країн погодилися на температурну межу у 2 °С. Зобов'язання щодо скорочення викидів. Перед початком Конференції понад 180 країн зобов'язалися скоротити або обмежити викиди вуглецю. Проте цього недостатньо, щоб зростання глобальної температури збереглося на рівні 2 °С. За прогнозами експертів, це призведе до зростання на 2,7 °С або і вище. Ці зобов'язання визначені угодою, але юридично не є обов'язковими. Довгострокова глобальна мета – чисто нульові викиди. Країни пообіцяли максимально скоротити глобальні викиди. На думку експертів це означає дійти до «чисто нульових викидів» між 2050 і 2100 рр. Кліматична панель ООН показує, що рівня чисто нульових викидів слід досягти до 2070 року, щоб уникнути небезпечного потепління. Підбивати підсумки кожні п'ять років. Текст угоди передбачає перегляд планів скорочення викидів що п'ять років, щоб втримати потепління на рівні критичних 2 °С. Збитки. Угода передбачає механізм вирішення фінансових проблем країн, вразливих до кліматичних умов. Але також включений пункт, згідно з яким претензії постраждалих країн не розглядатимуться. Тобто претензії не будуть основою для надання компенсації. Фінансування. Питання фінансування країн, що розвиваються, аби допомогти їм адаптуватися до зміни клімату і перейти на екологічно чисту енергію, є однією з частин угоди. Ця частина угоди була переміщена в юридично незобов'язуючий «текст рішення».

В рамках нової кліматичної угоди Україна може отримати доступ до механізмів фінансування заходів зі скорочення викидів, зниження енергетичної залежності, підвищення ефективності використання ресурсів і розбудови міжнародних ринкових механізмів скорочення викидів парникових газів. В Україні впровадження механізмів Киотського протоколу, у тому числі в частині реалізації проектів, спрямованих на охорону навколишнього природного середовища є метою Національного агентства екологічних інвестицій України. Проте діяльність уряду, за оцінкою громадських експертів, є однобічною, оскільки сконцентрована навколо двох пріоритетів: проекти спільного впровадження (спостерігається скоріше перешкоджання імплементації механізму за рахунок постійної зміни умов, правил і процедур розробки, підтримки і затвердження проектів спільного впровадження) та торгівля квотами (активне сприяння імплементації, проте без прозорості в питаннях, що стосуються використання на практиці коштів, які може забезпечити даний механізм).